

MỘT SỐ BIỆN PHÁP TÍCH HỢP GIÁO DỤC MÔI TRƯỜNG VÀO TIẾT HỌC ĐỊA LÍ Ở TRƯỜNG THCS

I. Lý do chọn đề tài

Trong thực tế giảng dạy, hầu hết học sinh cũng như các bậc phụ huynh chỉ coi trọng các môn tự nhiên: Toán, Lí...và thường xem môn Địa lí là một môn phụ nên thời gian các em giành cho môn học này là rất ít và cũng không thích tìm tòi thông tin, nghiên cứu về bộ môn này, các em cho rằng chỉ cần học thuộc bài là đủ. Về phía phụ huynh cũng không được mặn mòi khi con ,em mình tham gia thi học sinh giỏi môn địa lí .Đó là một nhận định rất sai lầm ở các em và phụ huynh.

Chính thông qua môn Địa lí các em mới hiểu được một cách sâu sắc bản chất về Thành phần cấu tạo của môi trường, Đất, Nước, Không khí và thế giới sinh quyển; sự biến đổi của các chất trong môi trường; ảnh hưởng của các yếu tố tới thành phần môi trường; khả năng tích hợp giáo dục bảo vệ môi trường ở môn Địa lí.

Qua thời gian giảng dạy bộ môn Địa lí ở trường THCS tôi nhận thấy Địa lí là một môn khoa học nghiên cứu các thành phần tự nhiên, nhân văn, kinh tế -xã hội từ khối lớp 6 đến khối lớp 9 số bài có nội dung giáo dục bảo vệ môi trường chiếm tỉ lệ tương đối cao. Do đó Địa lí là môn học có khả năng giáo dục bảo vệ môi trường rất thiết thực.

Môi trường đang trở thành vấn đề gay gắt của toàn cầu, khi con người đang hàng ngày phải đối mặt với sự cạn kiệt của tài nguyên và ô nhiễm môi trường trên khắp địa cầu cùng song hành với sự phát triển kinh tế. Sản xuất không ngừng phát triển, các nước đã và đang phấn đấu phát triển nền kinh tế theo hướng công nghiệp hóa hiện đại hóa, nhu cầu sống của con người ngày một cao dẫn đến rác thải ra môi trường ngày một nhiều, cụ thể chỉ trong một khuôn viên nhỏ trường chúng tôi học sinh có nhu cầu ăn quà vặt quá nhiều dẫn đến các loại bao bì của bánh kẹo vứt bừa bãi, giữa sân trường. Đó chính là vấn đề gay gắt cho toàn xã hội nói chung và trường chúng tôi nói riêng.

Trước yêu cầu mới của GD-ĐT với lương tâm và trách nhiệm nghề nghiệp đã thúc đẩy tôi trong việc làm thế nào để môi trường chúng ta luôn trong sạch, với lí do trên tôi chọn đề tài: “Một số biện pháp tích hợp giáo dục môi trường vào tiết học địa lí ở trường THCS”

II. Nội dung và cách thức thực hiện giải pháp, biện pháp:

Đối với các khối lớp THCS kiến thức về môi trường rất đa dạng và phong phú, được phân bố ở nhiều bài học khác nhau. Nên giáo viên gặp nhiều khó khăn trong việc lồng ghép: vừa dạy kiến thức, vừa giáo dục ý thức bảo vệ môi trường. Vì vậy phải cố gắng sắp xếp và chọn lựa theo từng lĩnh vực cụ thể, bài nào có nội dung liên quan đến các nhóm vấn đề môi trường, nội dung thuộc dạng nào, nội dung bài trùng hợp với nội dung giáo dục môi trường hay nội dung bài có liên quan trực tiếp đến nội dung giáo dục môi trường. Vì thế trong các giờ học trên lớp, để thực hiện được nhiệm vụ giáo dục môi trường thông

qua mỗi bài học chúng ta có thể thực hiện nhiều phương pháp, tùy thuộc vào đặc trưng của mỗi tiết, mỗi bài, mỗi phần và tùy theo từng đối tượng học sinh để giáo viên lựa chọn phương pháp sao cho phù hợp, đem lại hiệu quả cao.

Địa lí là môn khoa học nghiên cứu các thành phần tự nhiên và nhân văn của môi trường, về kinh tế - xã hội ... nên số bài có nội dung Địa lí trùng với nội dung giáo dục bảo vệ môi trường chiếm tỉ lệ cao vì thế tôi không thể đưa hết nội dung chương trình vào đề tài của mình được mà tôi chỉ lấy một số ví dụ cụ thể sau:

- Kiến thức được lồng ghép trong một số bài ở một số lớp cụ thể:

Phần thứ nhất: trong chương trình Địa lí lớp 6: Khi dạy bài: BÀI 15 phần 2 . Phòng tránh thiên tai và ứng phó với biến đổi khí hậu.

- Giáo viên yêu cầu học sinh nêu các biện pháp thực hiện lối sống thân thiện với môi trường và đưa ra các thông điệp.

Phần thứ hai: Trong chương trình địa lí lớp 7- Ví dụ : Bài 3: Phương thức con người khai thác, sử dụng và bảo vệ thiên nhiên

Bài này có các vấn đề về môi trường :

1. Vấn đề bảo vệ môi trường nước
2. Vấn đề bảo vệ môi trường không khí

Vấn đề 1: Vấn đề bảo vệ môi trường nước

Chọn phương pháp thảo luận nhóm kết hợp quan sát tranh ảnh để giảng dạy và lồng ghép giáo dục cho các em , vì nội dung phần này gần gũi với các em hơn, các em có nhiều kiến thức về vấn đề này, đó chính là điều kiện thuận lợi để các em trao đổi, bàn bạc, phân tích, nhận xét và đi đến kết luận đúng.

Khi thảo luận giáo viên cần lưu ý với các em:

- Giao nhiệm vụ cụ thể cho từng nhóm
- Yêu cầu các nhóm quan sát ảnh ô nhiễm môi trường :
- Sau đó trả lời câu hỏi:

+ Câu 1: Ô nhiễm môi trường nước xảy ra ở đâu

+ Câu 2: Ở địa phương em có nơi nào môi trường nước bị ô nhiễm không?

+ Câu 3: Các giải pháp để cải tạo, bảo vệ nguồn nước:

=> HS tiến hành trao đổi, phân tích, bàn bạc để tìm ra thực trạng. Trong quá trình thảo luận giáo viên lưu ý uốn nắn những lệch lạc điều chỉnh cho các em đi đúng hướng, chú ý phát hiện các điểm đã thống nhất và các điểm chưa thống nhất và còn tranh luận chưa đi đến kết quả của từng nhóm, giáo viên không giải đáp ngay mà chỉ giúp học sinh hướng đi hoặc nguồn huy động dữ kiện, tư liệu cần thiết cho việc làm sáng tỏ vấn đề.

- Có thể kết luận nội dung:

- Thực trạng: môi trường nước chịu tác động của các hoạt động sản xuất: nông nghiệp, công nghiệp, giao thông vận tải, sinh hoạt hằng ngày của người dân,...

- Các giải pháp để cải tạo, bảo vệ nguồn nước:

- + Thực hiện các dự án kiểm soát nguồn nước thải
- + Đầu tư công nghệ tiên tiến làm sạch nguồn nước
- + Nâng cao ý thức của người dân

+ Hợp tác giữa các quốc gia để kiểm soát ô nhiễm trên các dòng sông và các vùng biển

+ Thành lập các khu bảo tồn biển, quản lí chất thải nhựa, áp dụng công nghệ vận tải sạch.

môi trường nước chịu tác động của các hoạt động sản xuất: nông nghiệp, công nghiệp, giao thông vận tải, sinh hoạt hằng ngày của người dân,...

- Hoặc cũng là vấn đề ô nhiễm môi trường nước, giáo viên có thể chọn phương pháp nghiên cứu để giảng dạy và lồng ghép giáo dục cho các em. Giáo viên đưa ra vấn đề để học sinh nghiên cứu trước tiết học:

+ Nguồn nước nơi em sinh sống có bị ô nhiễm không? Vì sao lại bị ô nhiễm? Những bằng chứng nào có thể kết luận được nguồn nước nơi em đang sống bị ô nhiễm? Nguyên nhân ô nhiễm? Hậu quả sẽ ra sao? Cần làm gì để ngăn chặn sự ô nhiễm? Ai làm được?

=> Giáo viên nhận các thông tin từ học sinh đã nghiên cứu được, tiến hành thu thập các dữ liệu sau đó phân loại, phân tích, tổng hợp, xác định một số vấn đề cần quan tâm: hiện tượng rác thải, chất thải, nước thải trong sinh hoạt,...có thể bản thân từng em học sinh tuyên truyền vận động người thân của mình không được xả rác bừa bãi hoặc kiến nghị với chính quyền địa phương để làm tốt vấn đề này.

Vấn đề 2 : Ô nhiễm môi trường không khí.

Đây là vấn đề cần quan tâm nhất hiện nay, không chỉ riêng nước ta mà ngay cả thế giới. Chúng ta có thể chọn những phương pháp sau: thuyết trình, đàm thoại gợi mở, thảo luận nhóm để giảng dạy và lồng ghép giáo dục vấn đề này.

* Giao nhiệm vụ cho các nhóm:

1- Nguyên nhân gây ra hiệu ứng nhà kính và mưa axit ?

2- Hậu quả của Hiệu ứng nhà kính và mưa axit?

+ Học sinh dựa vào kiến thức sgk, tiến hành trao đổi, phân tích, bàn bạc rồi tìm ra nguyên nhân và hậu quả và hoàn thành sơ đồ sau

Nguyên nhân gây ra hiệu ứng nhà kính và mưa axit		Hậu quả
- Chất đốt được sử dụng quá mức. - Khí thải của hoạt động công nghiệp và giao thông vận tải.	=>	- Mưa axit làm chết cây cối, ăn mòn công trình xây dựng, gây bệnh đường hô hấp cho người. - Hiệu ứng nhà kính làm cho Trái Đất nóng lên, băng tuyết hai cực tan ra, mực nước đại dương tăng lên, làm ngập nhiều vùng thấp ven biển.

- Giáo viên tiếp tục dùng phương pháp đàm thoại và gợi mở để dẫn dắt nội dung kiến thức và lồng ghép giáo dục môi trường cho học sinh: Ô nhiễm không khí đã thể hiện rõ như vậy. Đứng trước thực trạng này cả thế giới hay nước ta hoặc bản thân em cần phải có biện pháp gì để hạn chế ô nhiễm?

GV: lưu ý cho học sinh đây cũng là một việc làm có ích: một phần làm cho ngôi trường xanh, sạch, đẹp, phần nữa các em đã góp phần chăm bảo vệ môi trường.

Một số nước trên thế giới có nền công nghiệp phát triển đã thống nhất ký Nghị định thư KIOT vào năm 1997 “nhằm cắt giảm lượng khí thải hàng năm”, (trong đó Hoa Kỳ là nước có lượng khí thải độc bình quân đầu người cao nhất thế giới chiếm $\frac{1}{4}$ lượng khí thải độc hại toàn cầu, mà vẫn không chịu ký Nghị định thư KIOTO). Nhưng đến tháng 12 năm 2009 một số nước trên thế giới lại ký Hiệp ước “ cắt giảm lượng khí thải” thay cho Nghị định thư KIOTO trước kia, Việt Nam cũng được phép tham gia.

**Thứ 3:* Trong chương trình Địa lí lớp 8: Khi dạy bài 10: Đặc điểm chung của sinh vật và vấn đề bảo tồn đa dạng sinh học ở Việt Nam.

Phần II. Vấn đề bảo tồn đa dạng sinh học ở Việt Nam.

- Giáo viên giúp học sinh nhận thức được vai trò của rừng, và biết được rừng nước ta đang bị giảm sút nhanh chóng, giáo viên có thể sử dụng hình ảnh của việc mất rừng và một số câu hỏi để khai thác kiến thức.

Quan sát các bức ảnh dưới đây hãy cho biết nguyên nhân làm cho diện tích rừng bị giảm sút?

+ Khi rừng mất đi dẫn đến hậu quả gì?

+ Chúng ta phải làm gì để bảo vệ rừng?

+ Là học sinh các em phải làm gì để bảo vệ rừng cũng chính là để bảo vệ môi trường sạch đẹp?

- Giáo viên lấy một số ví dụ thực tế trong trường học của mình:

+ Quan sát bức ảnh và cho biết: Nếu tình trạng này cứ xảy ra mãi vấn đề gì sẽ diễn ra?

+ Tại sao các tổ chức Đoàn, Đội triển khai cho các lớp trồng và chăm sóc các bồn hoa, vườn thuốc nam?

Thông thường Giáo viên không mạnh dạn chọn phương pháp để lồng ghép việc giáo dục môi trường vào giảng dạy kiến thức. Giáo viên rất ngại không chủ động được thời gian, đối tượng học sinh,...mà Giáo viên chỉ giảng dạy kiến thức là chủ yếu rồi lồng ghép thuyết trình cho học sinh vấn đề giáo dục môi trường. Qua kinh nghiệm của bản thân tôi nhận xét thấy nếu như vậy hiệu quả sẽ không cao. Học sinh không nhớ được nhiều kiến thức về môi trường và cũng không hiểu rõ bản thân mình nên làm gì và làm được những gì để góp phần vào việc bảo vệ môi trường.

Kết quả khảo nghiệm.

- Tạo hứng thú và lòng say mê học tập của các em đối với bộ môn.

- Phát huy được tính ham tìm tòi, kích thích sự sáng tạo và khả năng tư duy của học sinh.

- Học sinh có ý thức rất tốt trong việc chăm sóc và bảo vệ cây trồng. Có tinh thần tự giác trong việc giữ gìn vệ sinh khuôn viên trường học.

Kết quả khảo nghiệm như sau: Chúng tôi phối kết hợp với tổ chức Đoàn, Đội tổ chức cho các khối lớp thi nội dung : Ngôi trường em xanh- sạch- đẹp. (chương trình này được duy trì từ đầu năm học đến nay)

Chúng tôi đưa ra một số câu hỏi cho cả 4 khối lớp:

+ Câu hỏi 1: Trường em có được xem là ngôi trường Xanh- sạch – đẹp không?

Tại sao?

* Trước khi chưa đưa nội dung giáo dục môi trường vào dạy học kết quả thu được:

Khối lớp	Tỷ lệ
6	90%
7	93%
8	95%
9	90%

=> Qua kết quả khảo nghiệm học sinh trả lời thể cũng đúng thôi, tôi có một số dẫn chứng như sau:

Vì: Qua các hình ảnh trên cho thấy nhiều lớp chưa làm tốt chăm sóc cây xanh, chưa tưới nước thường xuyên, vứt rác không đúng nơi quy định, không bỏ gọn vào thùng rác, vệ sinh lớp chưa sạch sẽ, nhiều em còn vẽ bậy trên tường.

* Sau khi áp dụng chương trình giáo dục môi trường vào tiết học địa lí. Kết quả thu được như sau:

Khối lớp	Tỷ lệ
6	100%
7	100%
8	100%
9	100%

Nguyên nhân cụ thể: Vì các lớp và cá nhân học sinh đã có ý thức vệ sinh lớp học sạch sẽ, chăm sóc vườn hoa cây cảnh trong sân trường.

+ Câu 2: Em có suy nghĩ như thế nào khi nhà trường phát động phong trào trồng cây xanh và kí cam kết giữ gìn môi trường xanh - sạch - đẹp?

=> Kết quả 100% học sinh thống nhất cao và hứa sẽ tham gia tích cực.

Cụ thể các khối lớp đã thường xuyên vệ sinh trường lớp sạch sẽ không còn xả rác bừa bãi giữa sân trường, chăm sóc và bảo vệ bồn hoa, cây cảnh của trường, lớp . Quyết tâm xây dựng ngôi trường xanh- sạch - đẹp

III. Kết luận:

Trên đây là một số kinh nghiệm của bản thân trong quá trình lồng ghép chương trình giáo dục môi trường vào dạy học địa lí. Nội dung để lồng ghép giáo dục môi trường trong chương trình địa lí rất nhiều nhưng trên đây tôi chỉ

lấy một số nội dung ở một số bài của một số khối lớp. tôi thấy việc dạy học kết hợp như trên đưa lại kết quả đúng theo ý muốn.

Thông qua vài năm giảng dạy môn địa lý, áp dụng việc lồng ghép giáo dục môi trường vào trong tiết dạy, học sinh đã hình thành thói quen vận dụng kiến thức về môi trường vào thực tế bằng những việc làm cụ thể như: giữ gìn vệ sinh nơi ở, nơi công cộng, không xả rác bừa bãi, bảo vệ nguồn nước, cây xanh và tuyên truyền mọi người góp phần bảo vệ sự trong sạch của môi trường. Thực hiện tốt việc làm cho môi trường xanh, sạch, đẹp.

Cụ thể học sinh trường THCS Phú Châu đang tích cực chăm sóc Bồn hoa, cây cảnh xanh đẹp, quyết tâm xây dựng ngôi trường xanh, sạch, đẹp.

Xin chân thành cảm ơn!

XÁC NHẬN CỦA BAN GIÁM HIỆU

TÁC GIẢ

Chu Thị Thanh Hương